

Opći dio obveznog prava III

Uzgredni subjekti obveza,
djelovanje prema trećima,
promjena subjekata, prestanak
obveza

Uzgredni subjekti obveza

- Adstipulatio – uzgredni vjerovnik
- “*Idem mihi dare spondes?*” – “*Spondeo*”
- *Post mortem dari*
- Poručanstvo – uzgredni dužnici za koje vrijede načela –
AKCESORNOST I SUPSIDIJARNOST /Justinijan
- *sponsio, fideipromissio, fideiussio*
- više poruka - *Lex Appuleia, lex Furia de sponsu* (virilni dio)
- Hadrijan – *beneficium divisionis* (i za *fideiussio*)

Poručanstvo i intercesija

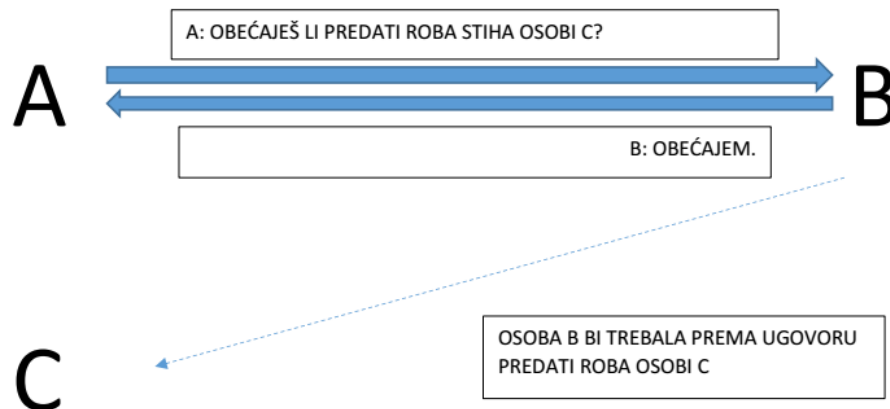
- regres – *lex Publilia (sponsio)*- *a^o depensi* nakon 6.mj
- Justinijan - *beneficium cedendarum actionum*
- neformalni: *mandatum qualificatum, constitutum debiti alieni, receptum argentarii*

- intercesija - *S.C. Vellaeorum* (46.g.n.e.): kumulativna, privativna, tiha
- *exceptio*; Justinijan – isprava s 3 svjedoka

Djelovanje obveza prema trećima

- *Alteri stipulari nemo potest.*
- Izuzeci u korist trećega: ugovorna kazna, *solutionis gratia adiectus* (*Mihi aut Titio dare spondes?*), i nasljednici (*mihi et herede meo*)
- Izuzeci na teret trećega: dužnik će se potruditi (*Spondesne te effecturum ut Titius mihi centum dare?*), *pro herede*

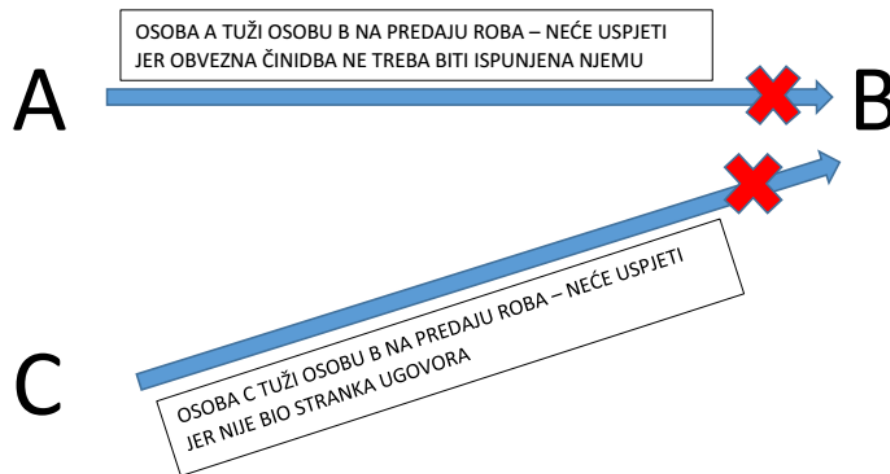
A. UGOVOR U KORIST TREĆIH

1. OSOBA B OBEĆAJE OSOBI A DA ĆE PREDATI ROBA STIHA OSOBI C.

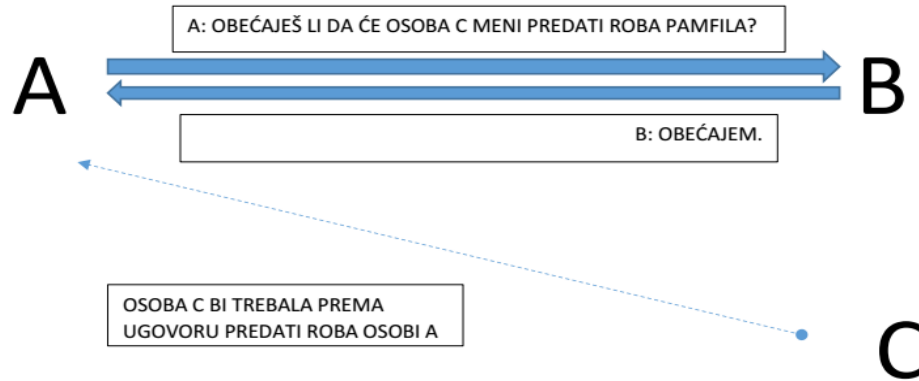
2. OSOBA B NIJE PREDALA ROBA STIHA OSOBI C.

3. MOGU LI OSOBE A I/ILI C TUŽITI NA PREDAJU ROBA STIHA OSOBU B?

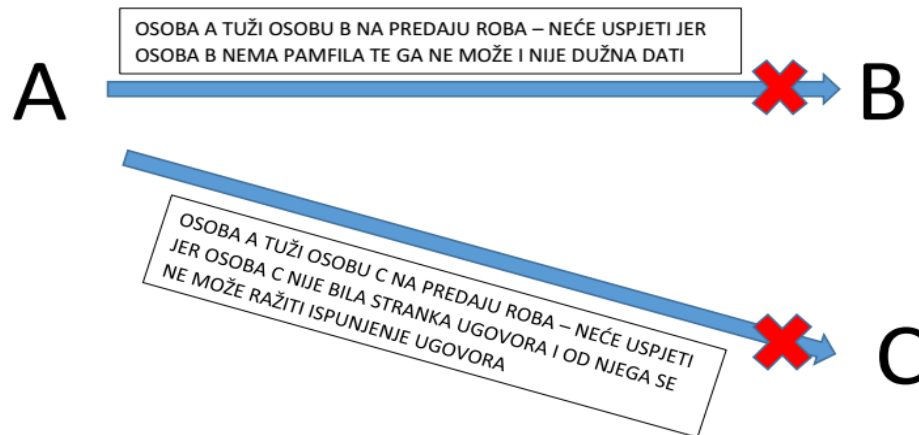
B. UGOVOR NA TERET TREĆIH

1. OSOBA B OBEĆAJE OSOBI A DA ĆE JOJ OSOBA C PREDATI ROBA PAMFILA.

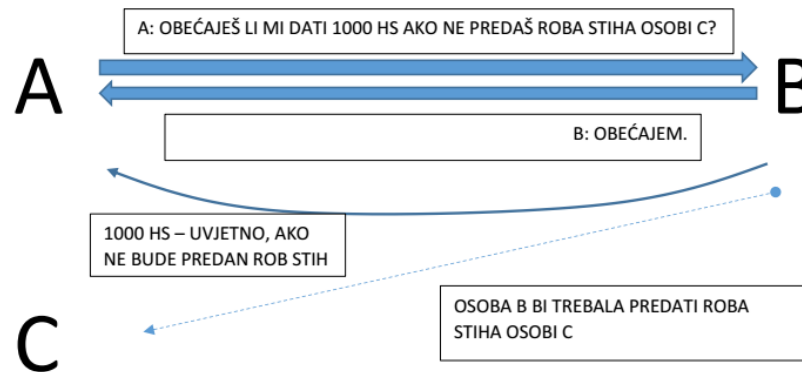
2. OSOBA C NIJE PREDALA ROBA PAMFILA OSOBI A.

3. MOŽE LI OSOBA A TUŽITI OSOBE B I/ILI C NA PREDAJU ROBA PAMFILA?

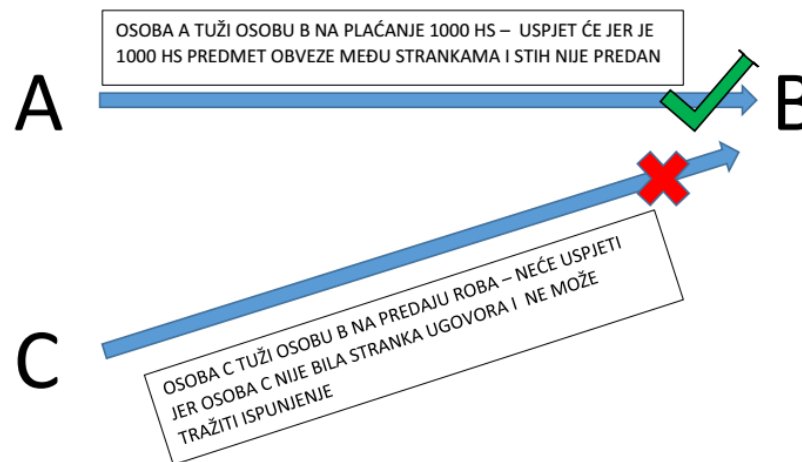

**C. UGOVOR U KORIST TREĆIH – UTUŽIV U OBLIKU NEPRAVE UGOVORNE KAZNE
(STIPULATIO POENAE)**

1. OSOBA B OBEĆAJE OSOBI A DA ĆE JOJ (OSOBI A) PLATITI 1000 HS (SESTERCIIJA) AKO NE PREDATI ROBA STIHA OSOBI C.

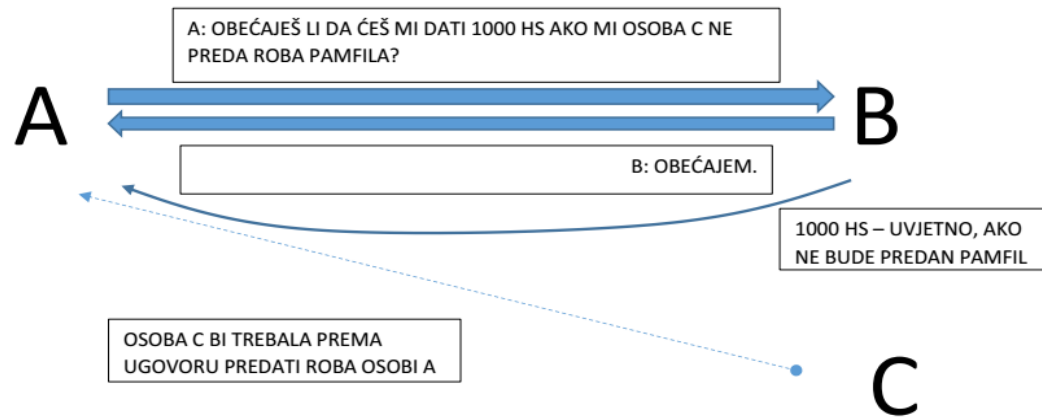

2. OSOBA B NIJE PREDALA ROBA STIHA OSOBI C.
3. MOGU LI OSOBE A I/ILI C TUŽITI OSOBU B NA PLAĆANJE 1000 HS ILI NA PREDAJU ROBA STIHA?

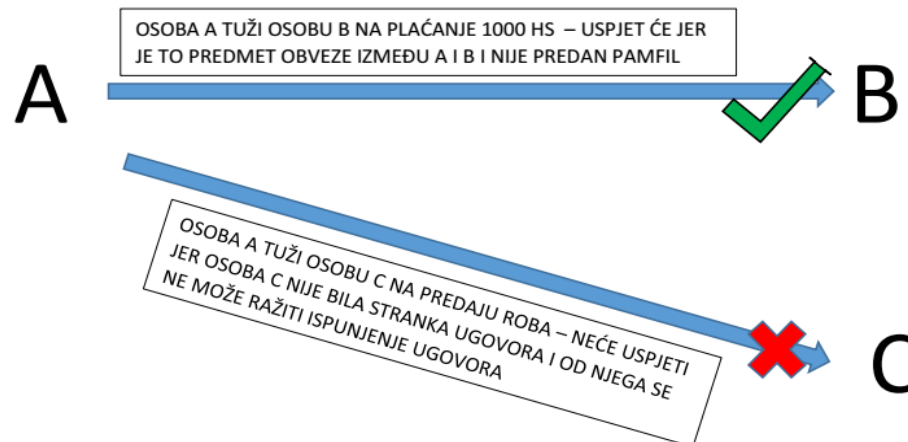
**D. UGOVOR NA TERET TREĆIH - UTUŽIV U OBLIKU NEPRAVE UGOVORNE KAZNE
(STIPULATIO POENAE)**

1. OSOBA B OBEĆAJE OSOBI A DA ĆE JOJ OSOBA C PREDATI ROBA PAMFILA.

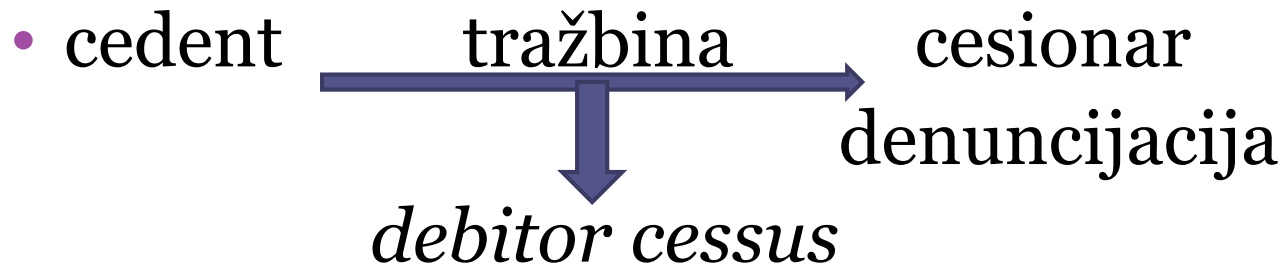
2. OSOBA C NIJE PREDALA ROBA PAMFILA OSOBI A.

3. MOŽE LI OSOBA A TUŽITI OSOBE B I/ILI C NA PREDAJU ROBA PAMFILA?

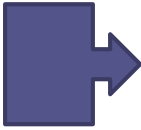
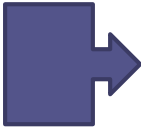

Cesija

- delegacija i procesualno zastupanje
- *mandatum - actio utilis* (A. Pio); *denuntiatio*
- veritet i bonitet
- Anastazije 506.g – *lex Anastasiana (causa!)*
- prijenos duga - *expromissio*

Prestanak obveze

- ipso iure:
- *solutio* *contrarius*
- *acceptilatio* *actus*
- *stipulatio Aquiliana*

- ispunjenje obveze – tko, kome, koliko
- obračunavanje ispunjenja: kamate – dospjele
tražbine – tegotnije – starije - razmjerno
- *apocha* (priznanica), *datio in solutum*, *depositio*

- Gai, Inst. 3,169 Item per acceptilationem tollitur obligatio: acceptilatio autem est veluti imaginaria solutio: quod enim ex verborum obligatione tibi debeam, id si velis mihi remittere, poterit sic fieri, ut patiaris haec verba me dicere: 'quod ego tibi promisi, habesne acceptum?' et tu respondeas: 'habeo'.
- (Obveza se može ukinuti i akceptilacijom jer je akceptilacija neka vrst prividnog ispunjenja (obveze). Ako, naime, ja tebi nešto dugujem na temelju obveze koja je nastala verbalno, pa ako ti hoćeš da mi to otpustiš, to se može učiniti na taj način da mi dopustiš da ja izgovorim ove riječi: »da li si primio ono što sam ti ja bio dužan?«, pa ti (na to) odgovoriš: »primio sam«.)

Novatio (D. 46,2,0 De novationibus et delegationibus)

- Ulp. 46 ad Sab. D. 46,2,1pr. *Novatio est prioris debiti in aliam obligationem vel civilem vel naturalem transfusio atque translatio, hoc est cum ex praecedenti causa ita nova constituatur, ut prior perematur. Novatio enim a novo nomen accepit et a nova obligatione.*
- (Novacija je prijenos ili prijelaz ranijeg duga u drugu, civilnu ili naturalnu, obvezu, to je kada iz prethodne kauze nastaje nova, tako da prijašnja prestaje. Novacija je naime dobila ime na temelju novoga i od nove obveze.)
- 1. *Illud non interest, qualis processit obligatio, utrum naturalis an civilis an honoraria, et utrum verbis an re an consensu: qualiscumque igitur obligatio sit, quae praecessit, novari verbis potest, dummodo sequens obligatio aut civiliter teneat aut naturaliter: ut puta si pupillus sine tutoris auctoritate promiserit.*
- (Nije bitno kakva je bila prethodna obveza, civilna ili naturalna ili pretorska, nastala verbalno, realno ili konsenzualno: kakva god bila prethodna obveza, može se novirati *verbis* (stipulacijom), s tim da može biti i civilna i naturalna: kao npr. kad se pupil obveže bez tutorova ovlaštenja.)

Animus novandi

- *Ulp. 48 ad Sab. D. 46,2,2 Omnes res transire in novationem possunt: quodcumque enim sive verbis contractum est sive non verbis, novari potest et transire in verborum obligationem ex quacumque obligatione, dummodo sciamus novationem ita demum fieri, si hoc agatur, ut novetur licet posterior stipulatio inutilis sit, tamen prima novationis iure tollatur; veluti obligatio: ceterum si non hoc agatur, duae erunt obligationes.*
- (Sve stvari (obveze) mogu se promijeniti novacijom: jer sve obveze koje se zaključuju verbalno ili neverbalno mogu se novirati te iz bilo koje druge obveze pretvoriti u verbalnu obvezu. Ipak se novacija može provesti samo ako znamo (hoćemo) da to poduzimamo u svrhu novacije obveze; ako se ne postupa tako, nastat će dvije obveze.)

Novatio

- *a) inter novas personas (qualificata)*
- *delegatio - expromissio*
- *b) inter easdem personas* – promjena pravne osnove, dodavanje roka, uvjeta, poruka
- može se novirati i obveza pod uvjetom ili rokom (problem - *Gai. Inst. 3, 176-179*)
- novaciona stipulacija
- *novatio necessaria* iz parnice

Ostali oblici prestanka obveze *ipso iure*

- *confusio*
- *Modest. 8 reg. D. 46,3,75 Sicut acceptilatio in eum diem praecedentes peremit actiones, ita et confusio: nam si debitor heres creditori exstiterit, confusio hereditatis peremit petitionis actionem.* (Isto onako kako akceptilacija poništava postojeće tužbe do tog dana, to čini i konfuzija (sjedinenje), jer ako dužnik naslijedi vjerovnika, konfuzija nastala nasljeđivanjem ukida pravo (tužbe) na potraživanje.)
- *concursum causarum*
- *Iul. 33 dig. D. 44,7,17 Omnes debitores, qui speciem ex causa lucrativa debent, liberantur, cum ea species ex causa lucrativa ad creditores pervenisset.* (Svi dužnici, koji individualno određenu stvar po besplatnom pravnom poslu duguju, oslobađaju se obveze ako ta stvar na besplatan način pripadne vjerovnicima.)

Concursus causarum - nema prestanka obveze kod naplatnih poslova

- *Iul. 73 dig. D. 44,7,19 Ex promissione dotis: non videtur lucrativa causa esse, sed quodammodo creditor aut emptor intellegitur, qui dotem petit, porro cum creditor vel emptor ex lucrativa causa rem habere coeperit, nihilo minus integras actiones retinent, sicut ex contrario qui non ex causa lucrativa rem habere coepit, eandem non prohibetur ex lucrativa causa petere.*
(Obveza da će biti dan miraz ne smatra se besplatnim poslom, nego se onaj tko potražuje miraz smatra u neku ruku kao vjerovnik ili kao kupac. Ako vjerovnik ili kupac dobiju stvar na lukrativnoj osnovi, oni i dalje zadržavaju neokrnjeno pravo da to potražuju, isto onako, kako se, gledajući sa suprotne strane, onome tko dobije stvar, ali ne po lukrativnoj osnovi, ne može priječiti da tu istu stvar potražuje iz lukrativne osnove.)

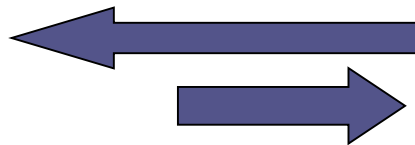
Ostali načini prestanka obveze

- Naknadna nemogućnost ispunjenja činidbe – *species* i bez krivnje (odgovornosti)
- Smrt – samo strogo osobne obveze kod kontrakata, kod delikata u pravilu
- *Capitis deminutione*

Prestanak obveze *ope exceptionis*

- *pactum de non petendo* – neformalni sporazum o otpustu duga
- *Exceptio:*
- *in rem/in personam*
- *in perpetuum/in tempus*
- *conversio*

Compensatio

- Prvi oblici u republikansko doba:
- a) bankari (*agere cum compensatione*) – *intentio* (zbog *plus petitio*), dospelost i istovrsnost, ne ista kauza
- b) *bonorum emptor (cum deductione agere)* – sudac, i nedospjele i neistovrsne tražbine

- klasično doba:
- *Stricti iuris: exceptio doli* (Marko Aurelije);
eadem specie, ex dispari causa
- *Bonae fidei*: sudac može *ex eadem causa*,
neistovrsne
- Justinijan:
- *ipso iure*; pretpostavke prijetoja: istovrsnost
tražbina, likvidnost, dospjelost, međusobne
tražbine